

LPD

avisen

Kursus, oktober 2025

Forebyggelsesniveauer i konflikthåndtering

Modellen kan anvendes til forebyggelse og håndtering af konflikter, men også til at fokusere på de forskellige elementer i forebyggelsen

I dette nr:

- Højesteret om længstetid
- Foranstaltningsdomme i 2023
- Kritikbrev om ventetid på overflytning til Herstedvester Fængsel

UDGIVER

Landsforeningen af Patient-
rådgivere og Bistandsværger
i Danmark, LPD

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Erik Dahlgaard
erikdahlgaard@live.dk

Indhold fra LPD-avisen må citeres
med angivelse af kilde jf. lov om
ophavsret.

Avisen modtager gerne mate-
riale, men påtager sig intet ansvar
for indsendt materiale. Avisen
forbeholder sig ret til at forkorte/
redigere i indsendt materiale.

LAYOUT OG TRYK

Mark & Storm Grafisk A/S

Avisen udkommer
4 gange årligt
Oplag: 950

Materiale sendes til
erikdahlgaard@live.dk

WWW.LPD-INFO.DK

Leder

Forleden var jeg til et retsmøde, hvor retten skulle tage stilling til hvorvidt en idømt dom til anbringelse på institution i regi af lov om social service, kunne lempes.

Baggrunden for den dømtes ønske om lempelse, var argumentet om, at vedkommen-
de siden dommen havde samarbejdet i fuldt omfang og opfyldt alle krav der blev stil-
let i forbindelse med anbringelsen. Baggrunden for dommen var alvorlig kriminalitet,
som havde medført anbringelse i surrogat i december 2021, samt dom i Landsretten til
anbringelse i maj 2023. I hele perioden og til rets prøvelsen havde der ikke været nye
sager, og der var en meget positiv udtalelse fra Kommunen, som havde tilsynet med
dem dømte. Alligevel vurderede retten, at det var for tidligt at lempe dommen: "henset
til den korte tid siden domfældelsen, samt arten af den begåede kriminalitet.

Et interessant spørgsmål dukkede op under retsforhandlingen. Forsvareren begærede
dommens længde ændret fra: "uden længste tid" til en "længste tid på 5 år" Dette var
understøttet i Kommunens udtalelse. Anklagemyndigheden anførte, at dette ikke var
muligt ifølge den gældende lovgivning på området og det blev også resultatet, at dom-
meren fastholdt dommen; "uden længste tid."

På grund af denne tvist på retsmødet, er jeg dykket ned i emnet og fundet en relevant
dom afsagt af Højesteret den 20.9.2019. Denne dom er taget med i denne udgave af
LPD- avisen, så interesserede kan dykke ned i det.

Foreningen LPD

Det har været et godt arbejdsår i vores forening. Vi har holdt 4 kurser og temadage, alle
med god deltagelse. For første gang siden 2022 har vi fået deltagere nok til et grund-
kursus. Der er ikke ansat nye liste-bistandsværger siden 2018, hvilket er forklaringen på

Bestyrelsen i LPD

Formand og redaktør

Erik Dahlgaard
Tambogade 55, 7790 Thyholm
30 62 81 93
formand@lpd-info.dk
erikdahlgaard@live.dk

Sekretær

Britta Nielsen
Hyacintvej 3,
9380 Vestbjerg
29 60 24 27
sekretaer@lpd-info.dk

Bestyrelsesmedlem

Michael Just Jensen
22 55 76 58
bestyrelsesmedlem3@
lpd-info.dk

Næstformand

Dorthe Skarsholt Falkenstrøm
Godthåbsvej 60a,
9230 Svenstrup
25 32 77 69
naestformand@lpd-info.dk

Bestyrelsesmedlem

Connie Smidstrup
Hyrupvej 6,
7140 Stouby
61 65 55 74
bestyrelsesmedlem1@lpd-info.dk

Regnskabskontrollant

Frank Jakobsen
Vinkelvej 10, 8600 Silkeborg
20 20 33 63
regnskabskontrollant@
lpd-info.dk

Kasserer

Anders Ole R. Andersen
Lønnebergvej 9,
8600 Silkeborg
21 44 97 03
kasserer@lpd-info.dk

Bestyrelsesmedlem

Hanne Duer
bestyrelsesmedlem2@lpd-info.dk

Regnskabskontrollant suppleant

Else Marie J. Rosendahl
Vismarlundvej 8, 6500 Vojens
25 68 51 00
rksuppleant@lpd-info.dk

de manglende grundkurser. Vi er i jævnlig kontakt med Rigspolitiet, som ikke kan sige hvornår der skal ansættes nye. Så vi holder os klar og holder grundkurser når vi får deltagere nok til det. Vi arbejder fortløbende med dette. Aktuelt er der arbejdet med program til Temadage den 10.-12. april i Silkeborg. Hold øje med hjemmesiden og næste lpd- avis.

I bestyrelsen arbejder vi desuden for øjeblikket med forskellige lovændringer der er under forberedelse på vores område. Vi skriver om det, når der kommer nyt.

Fra foreningen ønskes hermed en god jul og et godt nytår. Tak til alle vi har samarbejdet med i årets løb.

God læselyst

Erik Dahlgaard
Redaktør

Indhold

Højesteret om længstetid.....	4
Foranstaltningsdomme i 2023.....	17
Kritikbrev om ventetid på overflytning til Herstedvester Fængsel	26
Indtryk fra kursus i Køge.....	31

Suppleant

Niels Kristian Rasmussen
Blåregnevej 25
8930 Randers NØ
29 66 81 82
suppleant1@lpd-info.dk

Suppleant

Kirsten Madsen
Frederiksborggade 42, 5. th.
1360 København K
60 69 27 39
suppleant2@lpd-info.dk

Webmaster (tekniker)

Mikael Egevig
9800 Hjørring
webmaster@lpd-info.dk

www.LPD-info.dk

December 2025 · Nr. 131

LPD

avisen

Kursus, oktober 2025

Forebyggelsesniveauer i konflikthåndtering

3. Forberedelse og håndtering af konflikter, hvor også TA af faktorerne på nu foreløbigt afsluttet i Herstedvester

2. Forberedelse

1. Forberedelse

Forberedelse Forberedelse Forberedelse

I dette nr:

- Højesteret om længstetid
- Foranstaltningsdomme i 2023
- Kritikbrev om ventetid på overflytning til Herstedvester Fængsel

LANDSFORENINGEN af Patientrådgivere & Bistandsværger i Danmark

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt fredag den 20. september 2019

Sag 14/2019

Anklagemyndigheden
mod
A
(advokat Allan Sørensen)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Esbjerg den 8. maj 2018 og af Vestre Landsrets 9. afdeling den 28. august 2018.

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Lene Pagter Kristensen, Jens Peter Christensen og Lars Hjortnæs.

Påstande

Kærende, A, har nedlagt påstand om, at byrettens kendelse stadfæstes, således at foranstaltningen gøres tidsbegrænset og udløber den 8. maj 2020.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om stadfæstelse af landsrettens kendelse.

Sagsfremstilling

Ved Retten i Esbjergs dom af 7. juni 2013 blev A for overtrædelse af de dagældende bestemmelser i straffelovens § 224, jf. § 222, stk. 1, jf. stk. 2 og 3, (anden kønslig omgængelse end samleje under skærpende omstændigheder), § 235, stk. 2, (besiddelse af børnepornografisk materiale) og § 232 (blufærdighedskrænkelser) idømt en foranstaltning i medfør af straffelovens § 68. Af dommen fremgår bl.a.:

”Rettens begrundelse og afgørelse

Tiltalte har uden forbehold erkendt sig skyldig. Tilståelsen støttes af de oplysninger, der i øvrigt foreligger. Det er derfor bevist, at tiltalte er skyldig i begge forhold.

Efter det oplyste, herunder indholdet af de lægelige erklæringer, lægges det til grund, at tiltalte på gerningstiden var lettere retarderet, og at der ikke er særlige omstændigheder, der taler for at pålægge straf. Tiltalte frifindes derfor i medfør af straffelovens § 16, stk. 2, for straf. På baggrund af de lægelige udtalelser og karakteren af den begåede kriminalitet, findes der imidlertid at være behov for at træffe bestemmelse efter straffelovens § 68 for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Anklagemyndighedens påstand om ophold og behandling samt anbringelse efter tilsynsmyndighedens bestemmelse tages derfor til følge som nedenfor bestemt.

Under hensyn til arten af den pådømte kriminalitet fastsættes ingen længstetid for foranstaltningen, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2.

...

Thi kendes for ret:

Tiltalte, A, skal undergive sig tilsyn af kommunen, således at tiltalte skal efterkomme tilsynsmyndighedens bestemmelser om ophold og behandling, og således at tilsynsmyndigheden kan træffe bestemmelse om anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap.

Tiltalte skal endvidere undergive sig ambulant psykiatrisk behandling ved psykiatrisk afdeling efter tilsynsmyndighedens bestemmelse.”

Tilsynsmyndigheden i Helsingør Kommune har fremsendt udtalelser dateret den 26. februar 2015, den 5. juli 2016 og den 9. januar 2018 og en bekymringsskrivelse af 22. oktober 2015 til anklagemyndigheden. Af udtalelsen af 9. januar 2018 fremgår bl.a.:

”Foranstaltningen effektueres på Botilbud X.

...

Foranstaltningen har været iværksat siden juni 2013, uden længstetid.

...

Det blev ved hjælp af psykologiske tests i forbindelse med *VISO-rapport udarbejdelsen (primo 2017) skønnet, at A har en medfødt hjerneskade. A har en mental retardering af lettere grad (IQ 56). VISO-rapporten beskriver A i en udviklingsalder fra 4-7 år.

** VISO: den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation på det sociale område og på specialundervisningsområdet.*

Tilsynsmyndigheden har haft anmodet VISO om udredning mhp. bedre forståelse for As udviklingstrin og udfordringer således at indsatsen i højere grad kan målrettes As behov og optimere forebyggelse af uhensigtsmæssig adfærd.

...

Siden udarbejdelsen af VISO-rapporten er den pædagogiske tilgang til A blevet ændret til at være mere kompenserende og ydre styret end tidligere, hvilket A har profiteret af i sin hverdag og interaktion med personale. A oplever at møde en større forståelse fra

personalets side og større humørudsving er blevet mindre. På trods af dette er risikoen for recidiv ikke blevet mindre.

...

Risikovurdering (konklusion)

...

VISO-rapport: *"Det vurderes, at der bør skærpes opmærksomhed omkring As selvstændige færden udenfor Botilbud X. A formår ikke at erfaringsdanne, problemløse og regulere sine egne behov – og det er i disse situationer, hvor risikoen for recidiv (både af seksuel og økonomisk karakter) er størst. Der ligger endvidere en fare for hans ringe intellekt er medvirkende til, at han kan blive udsat for situationer han ikke selv kan håndtere – og det vurderes at være al tænkelige situationer."*

VISO-rapporten anbefaler, at man skærmer A fra situationer, hvor han kan være alene med mindreårige børn, og hvor hans seksualitet bliver aktiveret, idet han ikke selv formår at regulere dette behov i en grad, der er trygt nok.

VISO-rapporten beskriver: *"Hvis A ikke er i et skærmet tilbud, er han decideret farlig både ift. overgreb af seksuel karakter på mindreårige og ift. udadreagerende voldelig adfærd. [...] Personalet kan ikke lave aftaler med A omkring det seksuelle, eller minimere risiko for recidiv via en socialpædagogisk behandling, på baggrund af As meget ringe kognitive evner. A bør helt enkelt skærmes fra situationer, hvor der kan være risiko for recidiv."*

Tiltag, som bedst kan mindske risikoen for recidiv, samt stabiliserende og udviklende forhold: massiv socialpædagogisk støtte med størst mulig grad af personalekontakt.

Faktorer, som kan øge risikoen for recidiv: Selvstændig færden udenfor Botilbud X uden pædagogisk personale; at bringe A i situationer, som han qua sin ringe evne for behovsudsættelse og enorme impulsstyring ikke selv ville kunne håndtere, eks. at være alene med mindreårige børn, og når A har mulighed for at berige sig økonomisk af andre for at tilfredsstille behov for at oddse, spille o.l.

På baggrund af ovenstående vurderes det, at risikoen for ny kriminalitet er stor, såfremt A begår sig i mindre strukturerede rammer end på Botilbud X uden pædagogisk personale.

...

Tilsynsmyndigheden indstiller at dommen opretholdes jf. ovenstående risiko for recidiv hvis A ikke følges tæt i strukturerede kompetente pædagogiske rammer – målrettet As udfordringer."

Ved kendelse afsagt af Retten i Esbjerg den 8. maj 2018 blev foranstaltningen gjort tidsbegrænset. I kendelsen er anført bl.a.:

"Henset til den tid, der er gået siden dommen af 7. juni 2013 og henset til karakteren af de pådømte forhold, findes der ikke at være fornødent grundlag for at opretholde foranstaltningen uden tidsbegrænsning.

På den baggrund, og henset til den af A nedlagte påstand, findes der herefter at burde træffes bestemmelse om, at foranstaltningen skal ændres, således at denne udløber om 2 år regnet fra denne kendelse som nedenfor bestemt, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2, 2. punktum

Thi bestemmes:

Den ved Retten i Esbjergs dom af 7. juni 2013 idømte foranstaltning ændres, således at foranstaltningen gøres tidsbegrænset og udløber den 8. maj 2020.”

Retten i Esbjergs kendelse blev kæret til Vestre Landsret, der ved kendelse afsagt den 28. august 2018 ændrede byrettens kendelse, således at foranstaltningen idømt den 7. juni 2013 blev opretholdt uden tidsbegrænsning. I kendelsen er anført bl.a.:

”Tiltalte har påstået stadfæstelse af byrettens kendelse, hvorefter foranstaltningen skal ændres, således at foranstaltningen gøres tidsbegrænset og udløber den 8. maj 2020.

Således har sagen for landsretten ikke vedrørt spørgsmålet om foranstaltningen skal opretholdes i 2 år fra byrettens kendelse.

Der er ved dommen af 7. juni 2013 ikke fastsat nogen længstetid. Der er derfor – som også fastslået i Vestre Landsrets kendelse af 17. januar 2008, gengivet i Tidsskrift for Kriminalvidenskab 2008, side 254 – ikke hjemmel til at fastsætte en længstetid for foranstaltningen i forbindelse med en indbringelse af foranstaltningen i medfør af straffelovens § 72. Der er nu forløbet mere end 5 år, siden foranstaltningen blev idømt. Det fremgår af straffelovens § 68 a, stk. 2, 3. pkt., at spørgsmålet om ændring eller ophævelse af foranstaltningen herefter skal indbringes for retten mindst hvert andet år. Det er således på denne måde sikret, at foranstaltningen ikke uden domstolsprøvelse udstrækkes længere end fastslået ved byrettens kendelse.

Landsretten ændrer derfor byrettens kendelse, således at foranstaltningen idømt den 7. juni 2013 opretholdes uden tidsbegrænsning.

Thi bestemmes:

Byrettens kendelse ændres, således at foranstaltningen idømt den 7. juni 2013 opretholdes uden tidsbegrænsning.”

Anbringender

A har anført bl.a., at det fremgår af straffelovens § 72, stk. 1, at det alene er anklagemyndigheden, der skal påse, at en foranstaltning ikke opretholdes i længere tid og i videre omfang end nødvendigt. Efter stk. 2 træffes bestemmelse om ændring eller endelig ophævelse af en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ved kendelse efter anmodning fra den dømte, bistands-

værgen, anklagemyndigheden, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen. Ordet ”ændring” i bestemmelsen må naturligt fortolkes således, at dette også omfatter fastsættelse af en længstetid for en foranstaltning, der ved den oprindelige dom var tidsubestemt. Det kan hverken udledes af loven eller forarbejderne, at der ikke skulle være hjemmel dertil.

Efter straffelovens § 68 a, stk. 2, 2. pkt., indbringer anklagemyndigheden spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen. Det medfører de facto, at anklagemyndigheden ikke af egen drift løbende påser, at betingelserne i § 72, stk. 1, er opfyldt i den 5-årige periode. Lovgiver har derfor indført en klar hjemmel til at foretage ændring af foranstaltninger efter § 72, stk. 2.

Der er ikke tale om sammenblanding af to sagstyper eller regelsæt, og retten foretager i øvrigt også i andre tilfælde et skøn over, hvilken tilstand domfældte vil være i på et senere tidspunkt, og om der er risiko for ny ligeartet kriminalitet, f.eks. når der fastsættes en længstetid på 5 år, jf. straffelovens §§ 68 a og 69 a.

Anklagemyndigheden har anført bl.a., at det klart fremgår af straffelovens § 68 a, at der grundlæggende skelnes mellem sager, hvor der ved idømmelsen af foranstaltningen fastsættes en længstetid, jf. stk. 1, og sager, hvor der i almindelighed ikke fastsættes en længstetid, jf. stk. 2.

Straffelovens § 68 a, stk. 2, finder anvendelse, når den domfældte har gjort sig skyldig i en række alvorlige, personfarlige forbrydelser, hvor der kan være særlig anledning til at sikre, at foranstaltningen ikke ophæves, før der skønnes at være sikkerhed for, at den pågældende ikke på ny vil begå kriminalitet af denne karakter.

Som det fremgår af § 68 a, stk. 2, 2. og 3. pkt., skal spørgsmålet om ændring eller ophævelse af en sådan foranstaltning indbringes for retten senest 5 år efter afgørelsen og derefter mindst hvert andet år. Det er herved sikret, at der løbende er kontrol med, at foranstaltningen ikke opretholdes længere end nødvendigt, idet retten har mulighed for mindst hvert andet år at ændre eller ophæve foranstaltningen, hvis oplysningerne om den dømtes personlige forhold på det pågældende tidspunkt gør det klart, at der ikke længere er grundlag for at opretholde foranstaltningen. Der er hermed gjort op med spørgsmålet om ændring eller ophævelse af en foranstaltning, hvor der i medfør af § 68 a, stk. 2, ikke er fastsat en længstetid.

Ordlyden af bestemmelsen giver ikke grundlag for at antage, at en foranstaltning, hvor der ikke er fastsat en længstetid, ved efterfølgende prøvelser i medfør af straffelovens § 72, stk. 2, jf. § 68 a, stk. 2, skulle kunne ændres, således at der nu fastsættes en længstetid. Tilsvarende gælder ordlyden af § 72. Forarbejderne til § 68 a eller til § 72 giver heller ikke grundlag for en sådan antagelse.

Hvis byrettens afgørelse stadfæstes, vil det indebære en sammenblanding af to typer foranstaltningssager, herunder ved den efterfølgende kontrol med sagerne, som lovgiver ved vedtagelsen af regelsættet i straffelovens § 68 a klart har forudsat adskilt. Det vil føre til en uheldig retstilstand.

Byrettens afgørelse af 8. maj 2018 blev truffet umiddelbart før, der var forløbet 5 år fra afgørelsen i juni 2013. Byretten fandt, at der var grundlag for at opretholde foranstaltningen, men bestemte samtidig, at foranstaltningen skal udløbe 2 år senere den 8. maj 2020. Byrettens kendelse må forstås således, at foranstaltningen forudsættes at udløbe uden fornyet prøvelse. Byretten har således allerede på nuværende tidspunkt foretaget et skøn over, hvilken tilstand domfældte vil være i om 2 år, herunder om der foreligger risiko for ny ligeartet kriminalitet, hvilket ikke har været hensigten med regelsættet om tidsubestemte foranstaltninger.

Retsgrundlag

Straffelovens §§ 68, 68 a og 72, stk. 1 og 2, lyder således:

”§ 68. Hvis en tiltalt frifindes for straf i medfør af § 16, kan retten træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Såfremt mindre indgribende foranstaltninger som tilsyn, bestemmelser vedrørende opholdssted eller arbejde, afvænningsbehandling, psykiatrisk behandling m.v. ikke findes tilstrækkelige, kan det bestemmes, at den pågældende skal anbringes i hospital for sindslidende, i institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller under tilsyn med mulighed for administrativ anbringelse eller i egnet hjem eller institution til særlig pleje eller forsorg. Anbringelse i forvaring kan ske under de betingelser, der er nævnt i § 70.

§ 68 a. Medfører en foranstaltning efter § 68 eller § 72, jf. § 68, at den dømte skal anbringes i institution, eller giver foranstaltningen mulighed herfor, fastsættes en længstetid på 5 år for denne foranstaltning. Længstetiden omfatter også foranstaltninger, som senere fastsættes efter § 72, jf. § 68, og som medfører en lempelse af den hidtidige foranstaltning. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse fastsætte en ny længstetid på 2 år.

Stk. 2. I de tilfælde, der er omhandlet i stk. 1, fastsættes dog i almindelighed ingen længstetid, hvis den dømte findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig

voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser. Er der ikke fastsat en længstetid, indbringer anklagemyndigheden spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen, medmindre spørgsmålet har været forelagt for retten inden for de sidste to år. Derefter forelægges spørgsmålet for retten mindst hvert andet år.

Stk. 3. Ved andre foranstaltninger end de i stk. 1 nævnte fastsættes en længstetid for foranstaltningen, der ikke kan overstige 3 år. Under særlige omstændigheder kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse forlænge længstetiden. Den samlede tid for foranstaltningen kan ikke overstige 5 år.

§ 72. Det påhviler anklagemyndigheden at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt.

Stk. 2. Bestemmelse om ændring eller endelig ophævelse af en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 træffes ved kendelse efter anmodning fra den dømte, bistandsværgen, anklagemyndigheden, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen. Anmodning fra den dømte, bistandsværgen, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen fremsættes over for anklagemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. Tages en anmodning fra den dømte eller bistandsværgen ikke til følge, kan ny anmodning ikke fremsættes, før der er forløbet et halvt år fra kendelsens afsigelse.

Stk. 3...”

Bestemmelsen i straffelovens § 68 a blev indsat ved lov nr. 438 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven (Tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69). Samtidig blev der i lovens § 72 indsat et nyt stk. 1, og stk. 2 (tidligere stk. 1) blev ændret redaktionelt.

I det pågældende lovforslags almindelige bemærkninger hedder det bl.a. (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, lovforslag nr. L 144, side 3608 og 3618 ff.):

”1. Indledning

...

Lovforslaget, der svarer til model 1 i Straffelovrådets betænkning, indeholder bl.a. forslag til bestemmelser om tidsbegrænsning af de foranstaltninger, som psykisk afvigende lovovertrædere typisk idømmes i stedet for straf. Det foreslås, at der indføres en tidsbegrænsning, når foranstaltningen vedrører kriminalitet, der ikke kan anses for personfarlig. Bestemmelserne foreslås udformet således, at der er mulighed for at forlænge foranstaltningen under særlige omstændigheder.

...

9. Straffelovrådets overvejelser

...

9.2. Tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69

...

... Det er i den forbindelse Straffelovrådets opfattelse, at reglerne i § 68 og § 69 og dermed de afgørelser, der skal træffes i medfør af disse bestemmelser, hviler ikke alene på lægefaglige vurderinger, men tillige på juridiske og retspolitiske hensyn.

For så vidt angår model 1 er det – på baggrund af undersøgelsen af modellens konsekvenser – Straffelovrådets opfattelse, at en gennemførelse af modellen ikke vil medføre omfattende ændringer af den gældende retstilstand med hensyn til foranstaltningsdommenes varighed. En gennemførelse af model 1 vil efter Straffelovrådets opfattelse samtidig sikre, at der gennemføres regelmæssig domstolskontrol med de foranstaltninger, som også efter model 1 skal kunne fastsættes på ubestemt tid.

...

Straffelovrådet er enig med Retslægerådet i, at anvendelse af tidsubestemte foranstaltninger over for den personkreds, der omfattes af straffelovens § 68 og § 69, stemmer bedst med de forebyggende og terapeutiske retningslinier, som præger disse afgørelser. Straffelovrådet er derfor enig i, at indførelse af tidsgrænser derfor ikke umiddelbart lader sig gennemføre, uden at hensigten med at henlægge reaktionen på kriminalitet til det psykiatriske og forsorgsmæssige system i et vist omfang forspildes.

Det er imidlertid Straffelovrådets opfattelse, at det giver anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, at undersøgelsen af foranstaltningsdomme har vist, at foranstaltninger iværksat på baggrund af mindre alvorlige forbrydelser i nogle tilfælde har været ganske langvarige, uden at dette synes begrundet i vedkommendes farlighed.

På den baggrund finder Straffelovrådet, at der er grundlag for at indføre en tidsbegrænsning af foranstaltninger, der medfører eller kan medføre institutionsanbringelse, således at der bliver mulighed for forlængelse af foranstaltningerne under særlige omstændigheder.

Straffelovrådet finder, at betænkelighederne ved at udstrække en ordning med tidsbegrænsning af foranstaltninger til også at omfatte sindssyge eller andre psykisk afvigende kriminelle, der har begået personfarlig kriminalitet, med de eksisterende muligheder inden for det almindelige behandlingsmæssige og forsorgsmæssige system er for store. Straffelovrådet finder derfor, at der alene er grundlag for at indføre en tidsbegrænsning af foranstaltninger, der medfører eller kan medføre institutionsanbringelse, når foranstaltningen vedrører kriminalitet, der ikke kan anses for personfarlig.

Herudover er det Straffelovrådets opfattelse, at der kan anføres gode grunde til, at en psykisk afvigende person ikke som følge af mindre alvorlig kriminalitet, f.eks. et tyveri, bør kunne fastholdes i en foranstaltning i form af tilsyn mv. uden mulighed for institutionsanbringelse ud over en vis rimelig tid, idet spørgsmålet om iværksættelse af foranstaltninger i så fald mere naturligt bør løses i det almindelige behandlingsmæssige og forsorgsmæssige regi.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil en gennemførelse af model 1 med den heri indeholdte afgrænsning af personfarlig/ikke personfarlig kriminalitet som nævnt ikke medføre omfattende ændringer af den gældende retstilstand med hensyn til anvendelse af foranstaltningsdommene...

Det er Straffelovrådets opfattelse, at en gennemførelse af model 1 reelt ikke vil indebære et afgørende brud med de synspunkter, som de gældende regler bygger på, hvorefter anvendelse af tidsubestemte foranstaltninger over for den personkreds, som omfattes af straffelovens § 68 og § 69, stemmer bedst med de forebyggende og terapeutiske retningslinier, som præger disse afgørelser.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at en gennemførelse af model 1 samtidig vil kunne imødekomme hensynet til – i hvert fald en vis – forudsigelighed ved anvendelse af foranstaltninger efter § 68 og § 69. Herudover er det Straffelovrådets opfattelse, at der med model 1 sikres regelmæssig domstolskontrol med foranstaltninger, der som følge af personfarlig kriminalitet fastsættes på ubestemt tid. Herved undgås tilfælde som påvist i undersøgelsen af foranstaltningsdomme, hvor foranstaltningen undertiden har været mere end 5 år, uden at nogen i medfør af straffelovens § 72 har taget initiativ til domstolsprøvelse af spørgsmålet om opretholdelse af foranstaltningen.

...

10. Justitsministeriets overvejelser

...

Justitsministeriet er for så vidt enig med Retslægerådet i, at anvendelse af tidsubestemte foranstaltninger over for den personkreds, der omfattes af straffelovens § 68 og § 69, stemmer bedst med de forebyggende og terapeutiske retningslinier, som præger disse afgørelser.

Justitsministeriet finder dog ligesom Straffelovrådet, at der kan være grund til at gennemføre en vis tidsbegrænsning af foranstaltningerne.

Det er samtidig Justitsministeriets opfattelse, at hensynet til retshåndhævelse og forebyggelse af kriminalitet taler for, at en sådan tidsbegrænsning som udgangspunkt ikke bør udstrækkes til foranstaltninger, der vedrører personfarlig kriminalitet.

Justitsministeriet kan således tilslutte sig Straffelovrådets forslag om, at der gennemføres en tidsbegrænsning af foranstaltninger, der vedrører kriminalitet, der ikke er personfarlig. Justitsministeriet er endvidere enig i Straffelovrådets forslag om, at foranstaltninger, der vedrører personfarlig kriminalitet, i almindelighed ikke tidsbegrænses.

...”

Af lovforslagets bemærkninger fremgår bl.a. følgende om den foreslåede § 68 a (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, lovforslag nr. L 144, side 3622 ff.):

”Til nr. 1 (straffelovens § 68 a)

Efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 1. pkt.*, skal der, hvis en foranstaltning efter § 68 eller § 72, jf. § 68, medfører, at den dømte skal anbringes i institution, eller giver mulighed herfor, fastsættes en længstetid på 5 år for denne foranstaltning. Bestemmelsen er ny i forhold til gældende ret, hvorefter foranstaltninger efter § 68 og § 72, jf. § 68, fastsættes på ubestemt tid. Den foreslåede bestemmelse indebærer, at der i alle tilfælde skal fastsættes en længstetid på 5 år. Dette udelukker ikke, at der forinden

udløbet af længstetiden i medfør af straffelovens § 72 træffes afgørelse om ændring eller ophævelse af foranstaltningen. Har den dømtes forhold i foranstaltningstiden ændret sig, så den idømte foranstaltning ikke længere kan anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser, og kan der ikke peges på andre foranstaltninger, der kan anses for formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser, skal den pågældende foranstaltning ophæves, jf. straffelovens § 72, jf. § 68, 1. pkt.

...

Efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 2. pkt.*, omfatter længstetiden også foranstaltninger, som senere fastsættes efter § 72, jf. § 68, og som medfører en lempelse af den hidtidige foranstaltning.

Med ordet »lempelse« sigtes for så vidt angår en hidtidig foranstaltning, der har medført institutionsanbringelse, til en senere foranstaltning, der alene giver mulighed for institutionsanbringelse eller f.eks. tilsyn uden mulighed for institutionsanbringelse. For så vidt angår en hidtidig foranstaltning, der har givet mulighed for institutionsanbringelse, sigtes til en senere foranstaltning, der ikke giver mulighed for institutionsanbringelse, men f.eks. alene indebærer tilsyn.

Ændres en hidtidig foranstaltning, der har givet mulighed for institutionsanbringelse, senere til en foranstaltning, der medfører institutionsanbringelse, indebærer ændringen en skærpelse i forhold til den dømte, idet foranstaltningen medfører, at den dømte skal opholde sig på institutionen. For en sådan foranstaltning skal der derfor fastsættes en længstetid på 5 år efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 1. pkt.* Det samme gælder, såfremt en foranstaltning, der oprindeligt har medført institutionsanbringelse og senere er ændret til tilsyn uden mulighed for institutionsanbringelse, på ny ændres til en foranstaltning, der medfører institutionsanbringelse eller mulighed herfor.

Den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1, 3. pkt.*, åbner mulighed for, at retten efter anmodning fra anklagemyndigheden ved kendelse kan fastsætte en ny længstetid på 2 år. Forlængelse kan ske med 2 år ad gangen, dvs. også i tilfælde, hvor længstetiden tidligere har været forlænget med 2 år i medfør af denne bestemmelse. Forlængelse kan imidlertid kun ske under særlige omstændigheder, f.eks. hvis den dømtes tilstand er blevet forværret på en sådan måde, at den pågældende frembyder fare for andre, eller hvor der i øvrigt ved længstetidens udløb foreligger et åbenbart behov for at fortsætte en behandling eller pleje, der er motiveret af kriminalitetsforebyggende hensyn.

Ved foranstaltninger, der omfattes af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 1*, dvs. foranstaltninger, der medfører institutionsanbringelse eller giver mulighed herfor, fastsættes i almindelighed ingen længstetid, hvis den dømte findes skyldig i drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler af den i § 266 nævnte art, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller i forsøg på en af de nævnte forbrydelser, jf. den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 2, 1. pkt.*

Bestemmelsen indeholder en udtømmende opregning af de gerningstyper, som kan føre til, at der fastsættes en tidsubestemt foranstaltning, der medfører, at den dømte skal anbringes i institution, eller som giver mulighed herfor. Herved udelukkes det, at der kan anvendes tidsubestemte foranstaltninger af denne type i anledning af berigelseskriminalitet, der ikke er forbundet med vold eller trussel om vold. Spørgsmålet om, hvorvidt en forbrydelse i øvrigt er omfattet af bestemmelsen, f.eks. har karakter af en alvorlig volds-

forbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og de omstændigheder, hvorunder den er begået.

Den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt., indebærer, at der »i almindelighed« ikke fastsættes nogen længstetid. Bestemmelsen udelukker således ikke, at der f.eks. ved trusler af den i § 266 nævnte art i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 1, 1. pkt., fastsættes en længstetid på 5 år, hvis det efter en konkret vurdering findes tilstrækkeligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, jf. straffelovens § 68, 1. pkt. Indtræder der under foranstaltningstiden sådanne ændringer i den dømtes forhold, at retten, hvis disse forhold havde foreligget ved sagens pådømmelse, efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt., havde fastsat foranstaltningen på ubestemt tid, må der efter omstændighederne ved kendelse fastsættes en ny længstetid i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 1, 2. pkt.

Er der i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt., ikke fastsat en længstetid, skal anklagemyndigheden efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 2, 2. pkt.*, indbringe spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af den fastsatte foranstaltning for retten 5 år efter afgørelsen, medmindre spørgsmålet har været forelagt for retten inden for de sidste to år. Derefter skal spørgsmålet forelægges for retten mindst hvert andet år, jf. den foreslåede bestemmelse i § 68 a, *stk. 2, 3. pkt.* Formålet med disse bestemmelser er at sikre, at der jævnligt sker domstolsprøvelse af spørgsmålet om opretholdelse af foranstaltninger, der efter § 68, stk. 2, 1. pkt., er fastsat på ubestemt tid.

Den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 2. pkt., indebærer, at anklagemyndigheden på eget initiativ skal indbringe spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen og derefter hvert andet år, dvs. 5, 7, 9, 11 osv. år efter afgørelsen.

Med ordet »afgørelsen« sigtes til den dom, som retten har afsagt ved straffesagens pådømmelse i medfør af straffelovens § 68. Efter straffelovens § 72, stk. 1, jf. § 68, kan en foranstaltning, der ikke indebærer institutionsanbringelse eller mulighed herfor, ændres til en sådan foranstaltning, hvis det f.eks. på grund af en indtrådt forværring af den dømtes tilstand eller ny kriminalitet må anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Har retten i medfør af § 72 ved kendelse f.eks. ændret en foranstaltning, der lyder på ambulant behandling, til en foranstaltning, der medfører behandling i eller under tilsyn af hospital for sindslidende, omfattes denne kendelse også af ordet »afgørelse« i den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 2. pkt. Dette forudsætter dog, at den kriminalitet, som sagen bygger på, er omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 1. pkt.

Pligten for anklagemyndigheden til at indbringe spørgsmålet om opretholdelse af den tidsubestemte foranstaltning for retten 5 år efter afgørelsen gælder alene, hvis spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen, jf. straffelovens § 72, ikke har været forelagt for retten inden for de sidste to år, f.eks. fordi spørgsmålet om opretholdelse af foranstaltningen har været forelagt for retten på den dømtes initiativ 4 år efter dommen.”

Af lovforslagets bemærkninger til den foreslåede § 72 fremgår bl.a. (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, lovforslag nr. L 144, side 3625 f.):

”Til nr. 4 (straffelovens § 72)

... Også spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af en idømt foranstaltning afgøres efter straffelovens § 68, dvs. med udgangspunkt i, hvilken foranstaltning der i det enkelte tilfælde må anses for formålstjenlig for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Har den dømtes forhold i foranstaltningstiden ændret sig, så den idømte foranstaltning ikke længere kan anses for formålstjenlig for at forebygge yderligere lovovertrædelser, og kan der ikke peges på andre formålstjenlige foranstaltninger, skal den pågældende foranstaltning ophæves, jf. § 72, jf. § 68, 1. pkt.

...

Ved den foreslåede affattelse af § 72, stk. 1, lovfæstes anklagemyndighedens pligt til at påse, at en foranstaltning efter §§ 68, 69 eller 70 ikke opretholdes i længere tid og videre omfang end nødvendigt. Bestemmelsen indebærer bl.a., at der efter omstændighederne kan være pligt til at indbringe spørgsmålet om opretholdelse af den fastsatte foranstaltning før udløbet af den længstetid, der gælder efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 1 og 3, samt de foreslåede bestemmelser i § 69 a, stk. 1 og 2, og før der efter den foreslåede bestemmelse i § 68 a, stk. 2, 2. pkt., indtræder pligt for anklagemyndigheden til at forelægge spørgsmålet om opretholdelse af en fastsat tidsubestemt foranstaltning for retten.

Med den foreslåede bestemmelse i stk. 2, foretages visse redaktionelle ændringer i den nugældende bestemmelse i § 72, stk. 2, så det bl.a. kommer til at fremgå, at adgangen til at forlange domstolsprøvelse af spørgsmålet om opretholdelse af den fastsatte foranstaltning i første række tilkommer den dømte og den pågældendes bistandsværge.

...”

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om en foranstaltning uden længstetid kan ændres, således at foranstaltningen tidsbegrænses og udløber på en af retten fastsat dato.

Ved Retten i Esbjergs dom af 7. juni 2013 blev A i medfør af straffelovens § 68 dømt til at undergive sig tilsyn af kommunen, således at han skal efterkomme tilsynsmyndighedens bestemmelser om ophold og behandling, og således at tilsynsmyndigheden kan træffe bestemmelse om anbringelse i institution for personer med vidtgående psykiske handicap. A blev endvidere dømt til at undergive sig ambulant psykiatrisk behandling ved psykiatrisk afdeling efter tilsynsmyndighedens bestemmelse. Retten i Esbjerg fastsatte under hensyn til arten af den pådømte kriminalitet ingen længstetid for foranstaltningen, jf. straffelovens § 68 a, stk. 2.

Det fremgår af § 68 a, stk. 2, 1. pkt., og dens forarbejder, at retten i forbindelse med pådømmelsen af den begåede kriminalitet må tage stilling til, om kriminaliteten er af en sådan karak-

ter, at foranstaltningen skal være uden tidsbegrænsning, eller om der i stedet skal fastsættes en længstetid på 5 år efter § 68 a, stk. 1.

Højesteret finder, at der hverken efter straffelovens § 68 a eller § 72 er adgang til ved en senere prøvelse af foranstaltningen at ændre den oprindelige bestemmelse om, at foranstaltningen skal være uden tidsbegrænsning, således at foranstaltningen tidsbegrænses, og der fastsættes en udløbsdato for foranstaltningen.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelse.

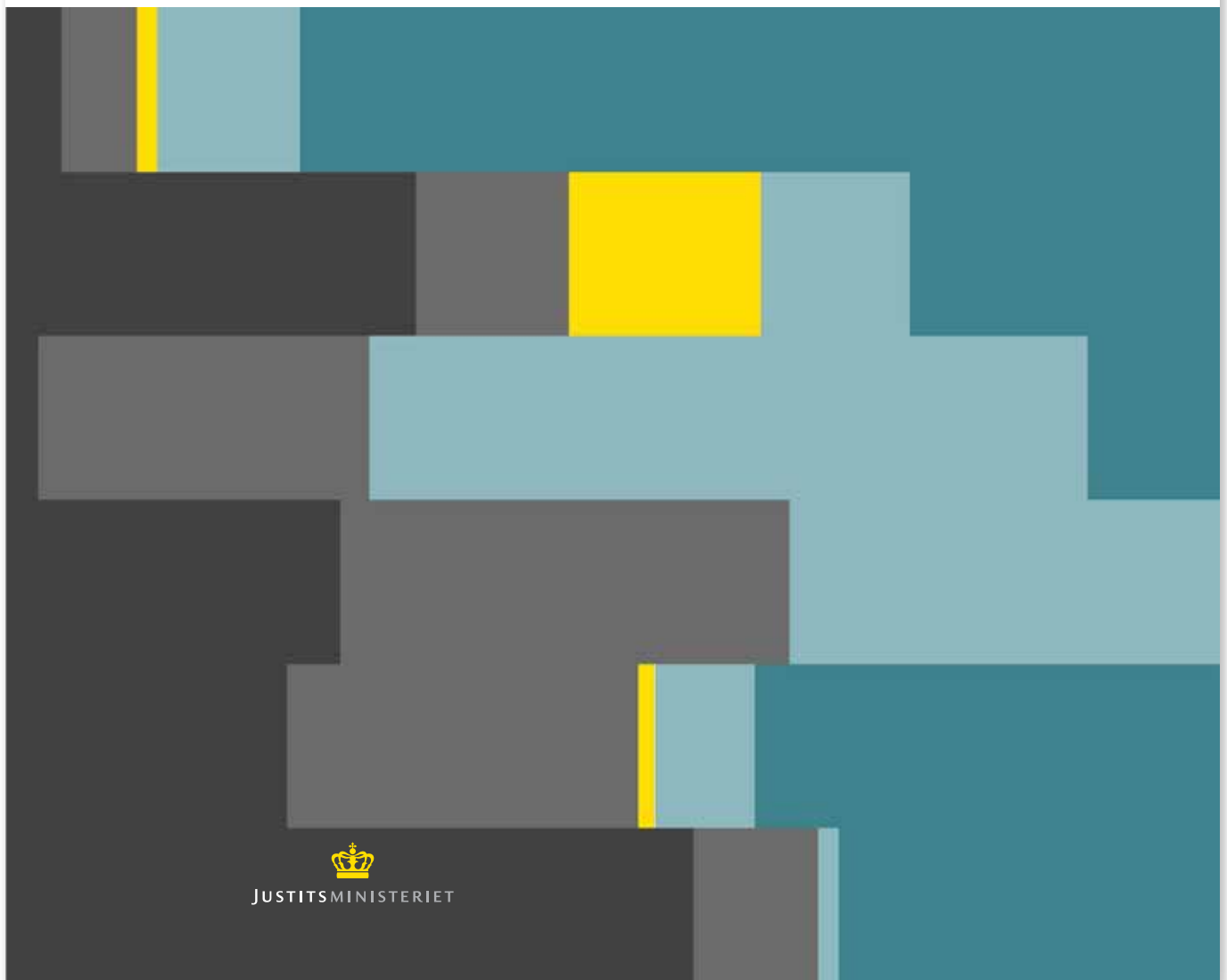
Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.

Foranstaltningsdomme i 2023

Domme idømt i 2023, antal igangværende domme og varighed
af afsluttede domme

Resumé

Udvikling i antallet af foranstaltningsdomme og andel uden fastsat længstetid:

- I 2023 blev der afsagt 689 foranstaltningsdomme. Disse domme angår 687 personer, idet to personer blev idømt en foranstaltningsdom mere end én gang i løbet af året. Antallet af idømte foranstaltningsdomme i 2023 er det laveste antal siden 2009.
- I 2023 er der ikke fastsat en længstetid i godt halvdelen af foranstaltningsdommene.

De dømtes mentale tilstand og dommenes længstetid:

- 67 pct. af foranstaltningsdommene afsagt i 2023 angår psykisk syge, jf. straffelovens § 16, stk. 1, pkt. 1, og § 68. 20 pct. angår mentalt retarderede, jf. straffelovens § 16, stk. 1, pkt. 2, eller § 16, stk. 2, samt § 68. 13 pct. angår mangelfuldt udviklede mv., jf. straffelovens § 69. En enkelt foranstaltningsdom angår forbigående, abnorm rus, jf. straffelovens § 16, stk. 1, nr. 3.

Længstetider for og art af foranstaltningen:

- Af de domme, der medfører eller giver mulighed for indlæggelse/anbringelse, er der i 2023 i henholdsvis 53 pct. (psykisk syge), 56 pct. (mentalt retarderede) og 49 pct. (mangelfuldt udviklede mv.) af tilfældene ikke fastsat en længstetid for foranstaltningen.

Længstetider for ophold for mangelfuldt udviklede mv.:

- Ved foranstaltningsdomme til mangelfuldt udviklede mv., som giver mulighed for indlæggelse/anbringelse, skal der fastsættes en længstetid for opholdet, som i almindelighed ikke må overstige 1 år. I 2023 er dette tilfældet i 89 pct. af de foranstaltningsdomme, der angår mangelfuldt udviklede mv. Tilsvarende krav til længstetiden for ophold gælder ikke for psykisk syge og mentalt retarderede personer.

Kriminalitetens art og de dømtes mentale tilstand:

- Foranstaltningsdommene vedrører hyppigst vold og trusler mod offentligt ansatte efterfulgt af trusler, simpel vold og alvorligere vold.

Igangværende foranstaltningsdomme:

- 3.830 foranstaltningsdomme afsagt efter 1. juli 2000 var igangværende pr. 31. december 2023. Godt to tredjedele af disse vedrører psykisk syge, godt en femtedel vedrører mentalt retarderede, og godt hver tiende vedrører mangelfuldt udviklede mv.

Varighed og type af afslutning:

- Der ses nogle indikationer på en øgning i længden af de domme, der er afsagt i de senere år til sammenligning med de tidligste år i den målte periode, men der må tages forbehold for, at der vil være knyttet størst usikkerhed til resultaterne tidligst i perioden. Domme afsluttet ved højst 5 år afsluttes hyppigere ved kendelse end ved ny dom eller ved udløb.

Foranstaltningsdomme i Grønland og på Færøerne

- I Grønland blev der i 2023 afsagt ni foranstaltningsdomme. Disse domme vedrører fem psykisk syge personer og fire mentalt retarderede.
- På Færøerne blev der i 2023 afsagt fem foranstaltningsdomme, som vedrører tre psykisk syge, én mentalt retarderet og én mangelfuldt udviklet mv.

Indhold

1	Indledning	5
2	Udvikling i antallet af idømte foranstaltningsdomme og andel uden fastsat længstetid	7
3	De dømtes mentale tilstand og dommenes længstetid samt de dømtes køn og alder	10
4	Længstetid for og art af foranstaltningen	11
4.1	Psykisk syge	12
4.2	Mentalt retarderede	14
4.3	Mangelfuldt udviklede mv.	16
5	Længstetider for ophold for mangelfuldt udviklede mv.	19
6	Kriminalitetens art og de dømtes mentale tilstand	20
7	Igangværende foranstaltningsdomme	22
8	Varighed og type af afslutning	24
9	Foranstaltningsdomme i Grønland og på Færøerne	31
9.1	Grønland	31
9.2	Færøerne	32

Personer, der på gerningstidspunktet var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, samt personer, der var mentalt retarderede i højere grad, straffes ikke, jf. straffelovens § 16, stk. 1. Tilsvarende gælder personer, der på gerningstidspunktet var mentalt retarderede i lettere grad, eller i en tilstand ligestillet hermed, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf, jf. straffelovens § 16, stk. 2.

Hvis en tiltalt frifindes for straf i medfør af straffelovens § 16, kan retten træffe bestemmelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser, jf. straffelovens § 68. Endvidere kan retten, såfremt det findes formålstjenligt, træffe bestemmelse om foranstaltninger i stedet for at idømme straf, hvis gerningspersonen ved den strafbare handling foretog sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er af den i § 16 nævnte beskaffenhed, jf. straffelovens § 69.

En lovændring, der trådte i kraft 1. juli 2000, indebærer, at der i sager, hvor foranstaltningen medfører eller giver mulighed for anbringelse, skal fastsættes en længstetid for foranstaltningen på 5 år, medmindre der er tale om visse typer af personfarlig kriminalitet.¹ I sager, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse, skal der fastsættes en længstetid, som ikke må overstige 3 år.

I forbindelse med nævnte lovændring blev det besluttet, at der frem til lovens evaluering løbende skulle indsamles oplysninger om domme afsagt efter lovens ikrafttræden d. 1. juli 2000, således at Folketingets Retsudvalg kunne holdes orienteret om udviklingen på området. Efter evalueringen, der udkom i 2009, blev det besluttet at fortsætte den løbende indsamling. Som følge af det politisk prioriterede opgavebortfald i staten i forbindelse med forslaget til finansloven for 2025 er nærværende rapport den sidste om foranstaltningsdomme, som Justitsministeriet på nuværende tidspunkt planlægger at gennemføre.

De foreliggende opgørelser omhandler foranstaltningsdomme, der er afsagt i perioden fra d. 1. januar 2023 til d. 31. december 2023. Der er tidligere udarbejdet redegørelser om domme afsagt i perioden 1. juli 2000 til 31. december 2001 og separat for årene 2002 til 2022. I denne rapport belyses udviklinger i antallet af afsagte domme siden 2001, antallet af igangværende

¹ Herunder drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig voldsforbrydelse, trusler efter straffelovens § 266, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig seksualforbrydelse eller forsøg på en af disse forbrydelser, jf. straffelovens §§ 68 a, stk. 2, og 69 a, stk. 2. I sådanne sager fastsættes i almindelighed ikke en længstetid.

foranstaltningsdomme pr. 31. december 2023 samt udviklinger i den gennemsnitlige længde af afsluttede foranstaltningsdomme afsagt siden 2001.²

Udviklingerne beskrives separat for de psykisk syge (jf. straffelovens § 16, stk. 1, 1. pkt.), mentalt retarderede (jf. straffelovens § 16, stk. 1, 2. pkt. og straffelovens § 16, stk. 2) samt personer, der henhører under straffelovens § 69 – i det følgende rubriceret under betegnelsen ”mangelfuldt udviklede mv.”. Personer, der har modtaget en foranstaltningsdom som følge af, at de på gerningstidspunktet befandt sig i en forbipasserende, abnorm rus (jf. straffelovens § 16, stk. 1, 3. pkt.) indgår også i de samlede opgørelser, men der foretages ikke separate opgørelser for denne gruppe, da den vedrører ganske få domme.

Data til brug for undersøgelsen stammer fra Det Centrale Kriminalregister (herefter Kriminalregisteret). Dette er et aktivt register, som løbende opdateres, og i hvilket der også sker sletning af oplysninger, jf. bekendtgørelse og cirkulære om registrering mv. af oplysninger i Det Centrale Kriminalregister. Sletning sker 2 år efter registrerede personers dødsfald, samt som følge af slettefrister efter en foranstaltningsdoms ophævelse. De data vedrørende *selve foranstaltningsdommene*, som er anvendt i denne rapport, er af forholdsvis høj kvalitet. Oplysningerne er indsamlet ved, at Justitsministeriet har modtaget udtræk fra Kriminalregisteret i kalenderåret³ efter de pågældende dommes afsigelse. Dermed vil der ikke være blevet slettet oplysninger om dommene, inden dataudtrækket udarbejdes. De oplysninger vedrørende *foranstaltningsdommenes varighed og afslutning*, som er anvendt i denne rapport, er imidlertid påvirket af sletning fra Kriminalregisteret, da disse oplysninger ikke er modtaget årligt, men alene i henholdsvis 2022, 2023 og 2024, hvilket betyder, at nogle foranstaltningsdomme vil være slettet. Denne fejlkilde bliver mere betydningsfuld jo ældre oplysninger, det drejer sig om. Det bemærkes, at oplysninger om eventuelle *ændringer i typen af foranstaltningsdommene* i perioden mellem dommen og dennes afslutning ikke indgår i rapporten.

² De to sidstnævnte typer af opgørelser foretages bl.a. på baggrund af rapporten ”Temarapport 2020: Dømte personer med udviklingshandicap” fra Folketingets Ombudsmand 2021.

³ Bortset fra foranstaltningsdomme afsagt i 2009, hvor dataudtrækket blev foretaget i 2013.

Udvikling i antallet af idømte foranstaltningsdomme og andel uden fastsat længstetid

I 2023 blev der afsagt i alt 689⁴ foranstaltningsdomme. De 689 domme angår 687 personer, idet to personer blev idømt en foranstaltningsdom mere end én gang i løbet af 2023.

Udviklingen i antallet af foranstaltningsdomme fremgår af tabel 1. Det ses af tabellen, at antallet af foranstaltningsdomme steg fra 2001 frem til 2006. Faldet i 2007 er antagelig relateret til retsreformen, og de efterfølgende år viser da også en stigning i antallet af domme frem til 2011.⁵ I den efterfølgende periode og frem til 2023 er antallet af domme gradvist faldet. I 2023 er antallet af idømte foranstaltningsdomme på sit laveste niveau siden 2009.

I en tidligere undersøgelse gennemført af Justitsministeriet belyses udviklingen i foranstaltningsdomme i 1981-2012, idet der ses på, hvilke forhold der har haft betydning for stigningen i antallet af domme set over hele perioden.⁶ Undersøgelsen viser, at væksten i antallet af foranstaltningsdomme primært beror på flere sager vedrørende vold, herunder især flere sager vedrørende vold eller trusler mod offentligt ansatte. Undersøgelsen viser desuden, at væksten i lidt højere grad beror på domme for forhold, der er begået under en indlæggelse på psykiatrisk hospital eller under et andet psykiatrisk behandlingsforløb, end på domme for lovovertrædelser, der er begået, mens den dømte ikke havde kontakt med psykiatrien. En del af væksten vurderes at bero på en øget anmeldelsestilbøjelighed for vold i arbejdslivet. I rapporten nævnes også, at en øget screening af sigtede antageligt har betydning for væksten i domme til mangelfuldt udviklede mv. Endelig påpeges det, at lovændringen fra 2000 – med indførelse af længstetider og nye krav om kontrol og opfølgning – kan have bevirket en øget opmærksomhed på at registrere nye lovovertrædelser under en gældende foranstaltning, hvilket kan have betydet, at der hyppigere gives nye foranstaltningsdomme til nogen, der allerede er underkastet en foranstaltning.

Af tabel 1 ses desuden, at andelen af domme uden længstetid varierer i den undersøgte periode med en faldende tendens i 2001-2009 og en stigende tendens i 2010-2021. I 2023 er der ikke fastsat længstetid i godt halvdelen af de idømte foranstaltningsdomme, i alt 52 pct. af dommene. Dette er den største andel i den målte periode (2001-2023).

⁴ Det bemærkes, at 20 af de domme, rapporten omhandler, fortsat var under anke, da rapporten blev udarbejdet.

⁵ Det mindre fald, der ses i 2009, skyldes antageligvis, at data for det år først er blevet udtrukket fra Kriminalregisteret i 2013. Personer, der efter dommen er døde, slettes i Kriminalregisteret efter senest 2 år, jf. kapitel 1, hvilket betyder, at sådanne tilfælde i større omfang vil mangle blandt domme afsagt i 2009.

⁶ Jørgensen, T.T. (2014): "Udviklingen i domme til foranstaltning." Justitsministeriet.

Tabel 1Udvikling i antallet af foranstaltningsdomme samt i andelen af domme uden fastsat længstetid.⁷

Årstal	Antal	Andel uden fastsat længstetid
2001	368	43 %
2002	452	44 %
2003	526	42 %
2004	577	38 %
2005	685	40 %
2006	749	38 %
2007	590	38 %
2008	682	38 %
2009	660	43 %
2010	855	36 %
2011	922	38 %
2012	886	38 %
2013	865	39 %
2014	903	41 %
2015	835	42 %
2016	775	40 %
2017	767	40 %
2018	801	44 %
2019	809	43 %
2020	714	49 %
2021	747	48 %
2022	714	44 %
2023	689	52 %

Som nævnt indledningsvist fastsættes i almindelighed ikke en længstetid i domme, som vedrører visse former for personfarlig kriminalitet. Opdeles foranstaltningsdommene efter kriminalitets art, ses der nogenlunde overensstemmelse mellem tendensen for andelen af

⁷ Når antallet af nye foranstaltningsdomme, der er afsagt i de enkelte år, afviger en smule fra de tal, der er anført i tidligere rapporter, skyldes det bl.a., at domme under anke er inkluderet i opgørelsen, jf. fodnote 4. I tilfælde hvor disse domme ændres ved dom i 2. instans, korrigeres opgørelserne, så det er dommen i sidste instans, der indgår.

domme vedrørende personfarlig kriminalitet⁸ og tendensen for andelen af domme uden fastsat længstetid, idet førstnævnte andel falder fra 2001 til 2012 og stiger igen fra 2013 til 2023.

⁸ Personfarlig kriminalitet afgrænses i denne analyse på baggrund af de bestemmelser i straffeloven, der eksplicit nævnes i straffelovens §§ 68 a, stk. 2, og 69 a, stk. 2, samt kategorier af lovovertrædelser, hvoraf en væsentlig andel er vurderet til at være *alvorlige volds- eller andre alvorlige seksualforbrydelser*. Se kapitel 6 for yderligere bemærkninger om, hvordan kriminalitetens art opgøres.

Direktoratet for Kriminalforsorgen
Strandgade 100
1401 København K

Ventetid på overførsel til Herstedvester Fængsel

1. Baggrund

Den 9. juni 2020 afsluttede ombudsmanden en undersøgelse af ventetiden for overførsel til visitations- og observationsafdelingen i Herstedvester Fængsel.

Ombudsmanden noterede sig de generelle initiativer, som kriminalforsorgen havde iværksat for at nedbringe ventetiden for indsatte, der er forudsat at påbegynde deres afsoning på denne afdeling, jf. § 3 i anbringelses- og overførselsbekendtgørelsen (dengang bekendtgørelse nr. 176 af 26. februar 2016 om anbringelse og overførsel af personer, som skal udstå fængselsstraf eller forvaring, nu bekendtgørelse nr. 174 af 31. januar 2022). Det drejede sig bl.a. om en ændring af kapaciteten på visitations- og observationsafdelingen fra 18 til 20 pladser og om udvidelser af kapaciteten i bl.a. Nr. Snede Fængsel, så indsatte hurtigere kunne overføres dertil fra Visitations- og observationsafdelingen og dermed kunne frigøre pladser på sidstnævnte afdeling.

Ombudsmanden fandt det beklageligt, at en stor del af de omhandlede indsatte dengang afsonede en relativt stor del af deres straf inden overførsel til afdelingen. Ombudsmanden gik ud fra, at kriminalforsorgen ville følge udviklingen på området og løbende overveje, om der var behov for at iværksætte yderligere initiativer med henblik på at nedbringe ventetiden for de pågældende.

I forbindelse med et tilsynsbesøg i Herstedvester Fængsel den 12. og 13. september 2023 blev ventetiden drøftet med institutionens ledelse, som oplyste ombudsmanden om den daværende venteliste og ventetid. Ombudsmanden modtog desuden i 2023 flere klager fra indsatte over ventetiden.

30. juni 2025

Dok.nr. 23/06779-21/JKM
Bedes oplyst ved
henvendelse

Folketingets
Ombudsmand
Gammeltorv 22
1457 København K
33 13 25 12
www.ombudsmanden.dk
post@ombudsmanden.dk

Oplysning om telefontid
og mulighed for personlig
henvendelse findes på
ombudsmanden.dk/kontakt

Den 22. december 2023 indledte ombudsmanden på den baggrund med henvisning til § 17, stk. 2, i lov om Folketingets Ombudsmand (lovbekendtgørelse nr. 349 af 22. marts 2013) en ny undersøgelse af ventetiden.

Ombudsmanden har herefter modtaget Områdekontoet i Kriminalforsorgen Østs udtalelser af 5. marts 2024 og 23. januar 2025 samt Direktoratet for Kriminalforsorgens udtalelse af 12. marts 2025.

2. Oplysninger om ventetiden

Direktoratet har oplyst, at formålet med opholdet på visitations- observationsafdelingen i Herstedvester Fængsel er at afdække, om den dømte har behov for sexologisk behandling og i så fald, om den dømte er motiveret for og egnet til behandling.

Ventetiden for at kunne få plads på visitations- og observationsafdelingen har ifølge direktoratet betydning for de dømtes udgangsforløb og muligheden for prøveløsladelse. Direktoratet har i den forbindelse henvist til bl.a., at det som det klare udgangspunkt er en forudsætning for at kunne vurdere risikoen for ny seksualkriminalitet, at den dømte er blevet vurderet på visitations- og observationsafdelingen.

Desuden kan ventetiden ifølge direktoratet have den betydning, at indsatte, der på visitations- og observationsafdelingen vurderes at have et behandlingsbehov, først tilbydes opstart i et behandlingsforløb sent i deres afsoning. Det kan medføre, at den resterende del af afsoningsforløbet er så kort, at muligheden for at få tilbudt behandling samt at kunne drage nytte af den under afsoningen bliver mindre.

Direktoratet har oplyst, at visitations- og observationsafdelingen med virkning fra den 1. november 2023 er blevet udvidet fra 20 til 30 pladser. Ventelisten blev herefter i den første tid halveret frem til den 1. februar 2024, men har herefter ifølge direktoratet været svingende. Pr. 1. februar 2024 var der 23 personer på venteliste. Antallet steg pr. 5. marts 2024 til 31 personer og yderligere pr. 24 august 2024 til 37 personer. Pr. 16. januar 2025 var antallet af personer på venteliste faldet til 29 personer.

Det er ifølge kriminalforsorgen ikke muligt at opgøre den gennemsnitlige ventetid i en specifik periode via dataudtræk, men i forbindelse med ombudsmandens undersøgelse er der lavet en manuel opgørelse for en periode i 2024.

Direktoratet har således oplyst, at den gennemsnitlige ventetid for de personer, der opholdt sig på visitations- og observationsafdelingen fra den 1. august til den 1. november 2024, og som forud herfor var på venteliste, havde været på 176,1 dage.

Af en oversigt over de 29 indsatte, der pr. 16. januar 2025 afventede plads i visitations- og observationsafdelingen, som kriminalforsorgen har sendt mig, fremgår det, at den foreløbige ventetid for fire personer var under 2 måneder, at 13 personer havde ventet mellem 2 og 6 måneder, at ni personer havde ventet mellem 6 og 12 måneder og at to personer havde været på ventelisten i mere end et år, heraf én i 17 måneder. Om én person var det ikke oplyst, hvornår den pågældende var tilgået ventelisten.

Der skal tages stilling til prøveløsladelse, når 2/3 af straffen er afsonet, jf. straffelovens § 38, stk. 1. Prøveløsladelse kan dog ske tidligere, når særlige omstændigheder taler derfor, og den dømte har udstået halvdelen af straffetiden. Det gælder bl.a. i forhold til visse udvisningsdømte. Jeg henviser til straffelovens § 38, stk. 2, og til kapitel 4 i vejledning nr. 10071 af 15. december 2023 om løsladelse af dømte, der udstår fængselsstraf (løsladelsesvejledningen).

Fire af de indsatte på den nævnte oversigt vil have afsonet 2/3 af deres straf i juli 2025, to vil have afsonet 2/3 af deres straf i september 2025 og en vil have afsonet 2/3 af sin straf i november 2025. For så vidt angår den udvisningsdømte, der er længst i sit afsoningsforløb, fremgår det, at denne havde afsonet halvdelen af sin straf den 25. oktober 2024.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har anført, at direktoratet fortsat ser et behov for at nedbringe ventelisten og ventetiden yderligere.

Direktoratet har i den forbindelse bedt Kriminalforsorgen Øst om at orientere direktoratet om resultaterne fra en arbejdsgruppe, der er nedsat, og som skal se på tiltag, der kan nedbringe ventetiden. Sideløbende hermed vil direktoratet undersøge mulighederne for en tilpasning af visitationsordningen med henblik på at nedbringe ventetiden.

På baggrund af ombudsmandens undersøgelse vil direktoratet desuden bede Kriminalforsorgen Øst om at sikre registrering af antallet af personer på ventelisten og den gennemsnitlige ventetid, så det bliver muligt at følge udviklingen løbende.

3. Mine bemærkninger

Som anført af Direktoratet for Kriminalforsorgen er formålet med indledningsvis at placere indsatte, der er idømt tidsbestemt fængselsstraf for seksualforbrydelser, i visitations- og observationsafdelingen, at tage stilling til, om de har behov for, og er motiveret til, behandling. Er det tilfældet, kan den pågældende enten fortsætte en behandling i Herstedvester Fængsel eller blive overført til en anden institution og derfra få tilladelse til udgang med henblik på ambulant behandling på sexologisk eller psykiatrisk hospitalsafdeling.

Hvis ikke den indsatte hurtigst muligt visiteres i visitations- og observationsafdelingen, vil formålet med visitationsordningen kunne blive forspildt. Hertil kommer, at ventetiden – som anført af direktoratet – også kan få betydning for de dømtes udgangsforløb og mulighed for prøveløsladelse og dermed også for varigheden af afsoningen.

Jeg har noteret mig, at visitations- og observationsafdelingen med virkning fra den 1. november 2023 er blevet udvidet fra 20 til 30 pladser. Jeg må imidlertid samtidig konstatere, at der fortsat er lang ventetid på overførsel til visitations- og observationsafdelingen, og at der fortsat er en stor del af de indsatte, der har afsonet en relativt stor del af deres straf inden overførsel til afdelingen. Samtidig har kriminalforsorgen først i forbindelse med min aktuelle undersøgelse taget initiativ til at sikre registreringer, der gør det muligt at følge udviklingen i ventetiden løbende og dermed bidrage til at understøtte en vurdering af kapacitetsbehovet.

Det finder jeg kritisabelt.

Der er således efter min opfattelse grund til at have et stort fokus på, at der – i det omfang et afsoningsforløb ikke kan påbegyndes med et ophold på visitations- og observationsafdelingen – i alle tilfælde bliver tale om ventetid af kort varighed, før den indsatte kan overføres dertil.

Jeg er på den baggrund også enig med direktoratet i, at der fortsat er et behov for at nedbringe ventelisten og ventetiden på overførsel til visitations- og observationsafdelingen.

Jeg har i den forbindelse noteret mig, at kriminalforsorgen i regi af en arbejdsgruppe er ved at se på tiltag, der skal nedbringe ventetiden, og at direktoratet sideløbende hermed vil overveje, om visitationsordningen kan tilpasses med henblik på at nedbringe ventetiden.

Jeg beder om, at direktoratet senest **den 1. oktober 2025** orienterer mig om resultatet af overvejelserne i arbejdsgruppen og i direktoratet, eller – hvis

overvejelserne endnu ikke er afsluttet – om at oplyse mig om status herfor og om, hvornår overvejelserne forventes afsluttet.

Jeg har sendt en kopi af denne udtalelse til Folketingets Retsudvalg og til Justitsministeriet til orientering.

Sagen vil blive omtalt i forbindelse med en nyhed på min hjemmeside.

Med venlig hilsen

Christian Britten Lundblad

Kopi til:

Folketingets Retsudvalg
Justitsministeriet
Områdekantoret i Kriminalforsorgen Øst
Herstedvester Fængsel
Institut for Menneskerettigheder
DIGNITY – Dansk Institut mod Tortur

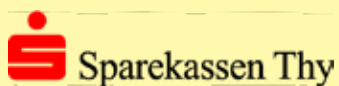
Kursus i Køge

LPD
Co/ Erik Dahlgaard
Tambogade 55
7790 Thyholm

Medlems kontingent på
kroner 350 bedes indbetalt til
vores netbank.

Regnr.: 9090

Kontonummer: 0004654765

LANDSFORENINGEN
af Patientrådgivere & Bistandsværger i Danmark

mark storm

Kvalitetsløsninger
inden for design, web,
print og skilte...

Odensevej 9, 5750 Ringe · Tlf. 62 62 22 77

www.mark-storm.dk